

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA
BARAZA LA MITIHANI
MTIHANI WA UALIMU DARAJA LA A

664

MITAALA NA UFUNDISHAJI

Muda: Saa 3.

MAJIBU

Year: 2008

Maelekezo.

1. Karatasi hii ina sehemu **A**, **B** na **C**.
2. Jibu maswali **yote** katika sehemu **A** na maswali **mawili (2)** kutoka sehemu **B** na swali **moja (1)** kutoka sehemu **C**.
3. Sehemu **A** ina alama 36, sehemu **B** ina alama 40 na sehemu **C** ina alama 24.
4. Vifaa vya mawasiliano na vitu vyote visivyoruhusiwa **havitakiwi** ndani ya chumba cha mtihani.
5. Andika **namba yako ya mtihani** katika kila ukurasa wa kijitabu chako cha kujibia.

maktaba.tetea.org

SEHEMU A (alama 36)

Jibu maswali yote katika sehemu hii.

1. Bainisha vipengele vinne (4) muhimu vinavyopaswa kuwepo katika mtaala wa shule.

Kwanza, malengo ya somo, ambayo huonyesha ni matokeo gani mwanafunzi anapaswa kufanikisha baada ya somo.

Pili, maudhui ya somo, yanayohusisha maarifa, stadi, na mitindo inayofundishwa kwa mwanafunzi.

Tatu, mbinu za kufundishia, zinazohakikisha mwanafunzi anashiriki kikamilifu na kuelewa dhana kwa vitendo.

Nne, tathmini au upimaji, inayotumika kuhakikisha malengo yamefikwa na kutoa mrejesho kwa mwalimu na mwanafunzi.

2. Taja na fafaua kwa ufupi njia tatu (3) za kufundishia zinazomfanya mwanafunzi kuwa kiini cha ujifunzaji.

Kwanza, mbinu ya ugunduzi, ambapo mwanafunzi anapata fursa ya kugundua maarifa mwenyewe kwa majaribio au changamoto.

Pili, mbinu ya kazi za vikundi, ambapo wanafunzi hushirikiana kushughulikia tatizo, kubadilishana mawazo na kujifunza kwa ushirikiano.

Tatu, mbinu ya maonyesho, ambapo mwanafunzi anashirikiana kwa kuonyesha au kufanya majaribio, kuchangia ujifunzaji wa vitendo.

3. Kwa nini ni muhimu kwa mwalimu kuandaa zana anazohitaji kabla ya kuingia darasani?

Kwanza, kuandaa zana mapema kunahakikisha somo linaenda bila kuchelewa.

Pili, hupunguza msongamano na vurugu darasani kwani zana zote ziko tayari kwa kila mwanafunzi.

Tatu, husaidia mwalimu kufanikisha malengo ya somo kikamilifu kwa kutumia nyenzo zinazofaa.

Nne, huongeza motisha ya mwanafunzi kwani wanaona zana zenye mvuto na zinazosaidia kuelewa dhana.

Tano, hupunguza hatari za kiusalama kwani zana zimetathminiwa kabla ya somo.

4. Eleza dhana ya malengo ya jumla na malengo mahsusi katika mtaala.

Malengo ya jumla huonyesha mwelekeo mkuu wa mtaala, yanayofafanua ni ujuzi gani, maarifa au tabia mwanafunzi anapaswa kuwa nayo baada ya kipindi kirefu.

Malengo mahsusi huainisha matokeo yanayotarajiwa kufanikishwa baada ya kipindi kifupi cha somo, kwa mfano baada ya somo moja.

Malengo haya huunganisha mpangilio wa maudhui, mbinu, na tathmini.

Huhimiza mwalimu kupanga somo kwa umakini ili kila kipengele cha mtaala kinatimizwa.

Pia, hutoa kielelezo cha tathmini ya maendeleo ya mwanafunzi kwa vipindi vyote.

5. Orodhesha hatua nne (4) za kuandaa azimio la kazi.

Kwanza, kubaini malengo ya somo na muda unaopatikana kwa kila kipengele.

Pili, kupanga maudhui na mbinu zinazotumika kufanikisha malengo hayo.

Tatu, kutambua rasilimali, zana, na vifaa vinavyohitajika kwa kila kipengele cha somo.

Nne, kupanga tathmini na upimaji unaofaa kuhakikisha malengo yamefikiwa.

6. Taja aina tatu (3) za tathmini zinazofanyika katika mchakato wa ufundishaji.

Kwanza, tathmini ya kuingia, inayofanyika mwanzoni mwa somo ili kubaini uelewa wa awali wa mwanafunzi.

Pili, tathmini ya mchakato, inayofanyika wakati wa somo ili kuangalia maendeleo na kutoa mrejesho wa haraka.

Tatu, tathmini ya mwisho, inayofanyika mwishoni mwa somo au kipindi ili kubaini ufanisi wa ufundishaji na ujifunzaji.

7. Fafanua maana ya njia ya ugunduzi kama mbinu ya ufundishaji.

Njia ya ugunduzi inahimiza mwanafunzi kuchunguza, kugundua, na kujaribu kujipatia maarifa badala ya kupokea maarifa tu kutoka kwa mwalimu.

Huhimiza utafiti, majaribio, na mawazo ya ubunifu katika kufanikisha ujifunzaji.

Inasaidia kuboresha uelewa wa dhana kwa vitendo na kuunganisha nadharia na mazoezi.

Inatoa fursa kwa mwanafunzi kujenga uaminifu katika uwezo wake wa kujifunza.

Huchangia kukuza stadi za matatizo, ujasiriamali, na ushirikiano.

8. Tofautisha kati ya mtaala uliopangwa na mtaala uliotekelezwa.

Mtaala uliopangwa ni mpango rasmi unaoandaliwa kabla ya kipindi cha somo, unaonyesha malengo, maudhui, mbinu, na tathmini.

Mtaala uliotekelezwa ni mpango halisi unaotekelezwa shuleni, unaoweza kuathiriwa na mazingira, rasilimali, na tabia za wanafunzi.

Uliopangwa ni kielelezo kinachotegemewa, wakati uliotekelezwa ni utekelezaji halisi wa mpango huo.

Tofauti inaweza kuonyesha mafanikio au changamoto zilizojitokeza wakati wa ufundishaji.

Uliotekelezwa huchambua ufanisi wa mtaala na kutoa mwongozo wa maboresho.

9. Orodhesha milango ya maarifa ya mwanafunzi mitano (5) inayozingatiwa katika ufundishaji.
- Kwanza, maarifa ya kuona, ambapo mwanafunzi anapata dhana kwa kutumia macho na maonyesho.
- Pili, maarifa ya kusikia, yanayojumuisha kuelewa kupitia maelezo au mazungumzo.
- Tatu, maarifa ya kugusa, kujifunza kwa kushughulika na nyenzo.
- Nne, maarifa ya kufanya, ambapo mwanafunzi anafanya vitendo ili kuelewa dhana.
- Tano, maarifa ya kufikiri, kuunganisha nadharia na vitendo kwa ubunifu na mantiki.

SEHEMU B (alama 40)

Jibu maswali mawili (2) kutoka sehemu hii.

10. Jadili namna mazingira ya shule yanavyoweza kuathiri utekelezaji wa mtaala.
- Kwanza, shule yenye madarasa madogo au yaliyopakana inaweza kuathiri ushirikiano na mbinu za vikundi.
- Pili, ukosefu wa zana na vifaa unaharibu ufundishaji wa vitendo, hivyo mtaala hauwezi kufanikishwa kikamilifu.
- Tatu, mwanga na hewa kidogo darasani hupunguza umakini na motisha ya mwanafunzi.
- Nne, usalama wa shule unahakikisha wanafunzi wanashiriki kwa ujasiri katika mazoezi na shughuli za vitendo.
- Aidha, ushawishi wa jamii na utamaduni wa shule unaweza kuongeza au kupunguza ubora wa utekelezaji wa mtaala.
11. Fafanua faida nne (4) ambazo mwanafunzi anapata anapopewa fursa ya kujitathmini mwenyewe.
- Kwanza, hupata fursa ya kutambua nguvu na udhaifu wake katika kujifunza.
- Pili, huimarisha kujitegemea na stadi za kupanga muda na mikakati ya kujifunza.
- Tatu, huchangia motisha ya kujifunza kwani mwanafunzi anajiona mwenye thamani na uwezo.
- Nne, hutoa mrejesho wa haraka unaomsaidia kuboresha uelewa wake kabla ya tathmini rasmi.
12. Chagua somo lolote katika shule ya msingi kisha andika malengo matatu (3) ya somo na shughuli za kufundishia na kujifunzia zinazolingana na malengo hayo.
- Somo: Sayansi – Mimea.
- Malengo: Mwanafunzi ataweza
- (i) kutambua sehemu za mmea,
 - (ii) kueleza kazi za kila sehemu,

- (iii) kufanya mtihani mdogo wa kutofautisha mimea.

Shughuli: Kufundisha kwa maonyesho ya mmea halisi na picha, kujibu maswali ya maelezo, na kufanya majaribio ya kugusa na kutambua sehemu za mmea.

13. Eleza kwa kina namna kutoandaa andalio la somo kunavyoweza kusababisha ufundishaji usio na mpangilio mzuri.

Kwanza, mwalimu hupoteza muda kuamua hatua inayofuata, hivyo kupunguza muda wa ujifunzaji.

Pili, wanafunzi hupata dhana zisizoeleweka kwa sababu hakuna mwongozo wa hatua kwa hatua.

Tatu, rasilimali na zana hazipatikani kwa wakati, hivyo somo linaathirika vibaya.

Nne, tathmini na mrejesho havipatikani kwa wakati unaofaa, kushindwa kubaini changamoto za ujifunzaji.

Tano, hupunguza motisha na mshikamano wa darasa, kufanya ujifunzaji kuwa wa gumu na usio na mpangilio.

SEHEMU C (alama 24)

Jibu swali moja (1) kutoka sehemu hii.

14. Jadili mikakati mitano (5) anayoweza kutumia mwalimu kukabiliana na wanafunzi wenye viwango tofauti vya uelewa darasani.

Kwanza, kutumia vikundi vidogo kulingana na uwezo, kuhakikisha kila mwanafunzi anashiriki.

Pili, kutoa mafunzo ya ziada kwa wanafunzi wenye changamoto za ujifunzaji.

Tatu, kutumia mbinu mbalimbali za kufundisha, ikiwemo maonyesho, kazi za vitendo, na majadiliano.

Nne, kutoa mrejesho binafsi kwa wanafunzi ili kuboresha ufahamu wao.

Tano, kuhimiza ushirikiano na kusaidia wenzao kati ya wanafunzi wenye uelewa tofauti.

15. Fafanua namna kuhakiki mazoezi ya wanafunzi kunavyoweza kumsaidia mwalimu kujitathmini.

Kwanza, mwalimu anapata taarifa za mara moja juu ya uelewa wa mwanafunzi.

Pili, huangalia ubora wa mbinu zake za kufundisha na kuboresha zile zisizofaa.

Tatu, huamua hatua zinazohitajika kwa vipindi vijavyo ili kufanikisha ujifunzaji.

Nne, hupima ufanisi wa zana na nyenzo zinazotumika katika somo.

Tano, husaidia mwalimu kutambua changamoto za wanafunzi na kupanga msaada unaofaa.

16. Eleza umuhimu wa mtaala kuwa na sifa ya unyumbulifu katika muktadha wa elimu ya kisasa.

Kwanza, unyumbulifu unahakikisha mtaala unabadilika kulingana na mahitaji ya kijamii na kiteknolojia.

Pili, husaidia mwalimu kuendana na matokeo halisi ya ujifunzaji na maendeleo ya mwanafunzi.

Tatu, huchangia kuboresha mbinu za kuf

undisha na nyenzo zinazotumika.

Nne, hutoa fursa ya kuingiza mitazamo mipya na maarifa mapya bila kuvuruga mpangilio wa msingi.

Tano, husaidia mtaala kufikia malengo kwa ufanisi, ikizingatia mazingira yanayobadilika.